

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН

На сьогодні проблема фінансування соціального захисту в Україні є гострою.

Домінуючими формами соціального захисту є соціальні виплати та пільги, а соціальні послуги – порівняно нова форма соціального захисту, яка ще недостатньою мірою охоплює найбільш соціально незахищені категорії громадян.

Основними джерелами фінансування заходів соціального захисту та соціального забезпечення в Україні є кошти державного і місцевих бюджетів, а також кошти державних цільових позабюджетних фондів.

Соціальний захист та соціальне забезпечення – найбільша видаткова стаття зведеного бюджету України, яка за обсягом випереджає охорону здоров'я, освіту та видатки на економічну діяльність.

Для прикладу, обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2010 році порівняно з попереднім роком збільшилося на 25765 млн. грн. і становить 104534,9 млн.грн. [2].

Впродовж 2005–2010 років, які охоплює даний аналіз, обсяг річних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення складав у середньому 22% загальної суми видатків зведеного бюджету України [2].

Згідно даними, загальний обсяг видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення в Україні є доволі значним навіть у порівнянні з розвиненими країнами. Незважаючи на значний обсяг, видатки на дану сферу в Україні у розрахунку на одну особу є доволі низькими у порівнянні з розвинутими країнами [1].

Серед соціально незахищених категорій найбільшою за обсягом видатків є пенсіонери: 2010 року видатки на фінансування різних заходів соціального захисту цієї категорії склали 109,5 млрд. грн., або 58% усіх видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення [1].

Видатки на соціальне страхування, що фінансуються за рахунок державних цільових позабюджетних фондів, складають значну частку видатків на соціальний захист громадян. Зростає і абсолютний показник видатків державних цільових позабюджетних фондів: з 73 млрд. грн. до 199 млрд. грн. за період з 2005 по 2010 роки, а у 2008 році – на 46% у порівнянні з 2007 роком [2].

Однак, соціальні потреби найбільш незахищених прошарків населення задовольняються недостатньою мірою. Про це свідчить високий рівень бідності в Україні.

В 2010 році рівень бідності становив 26,4%. Так, сьогодні в нашій державі майже 12 млн. людей живуть за межею бідності [1].

Ряд причин, які пояснюють неефективність фінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення в Україні, логічно розглядати в межах окремих груп (за формами соціального захисту):

- фінансування пільг (планування бюджетних коштів на фінансування пільг окремим категоріям громадян залежить не від кількості пільговиків та вартості послуг, а від фінансових можливостей держави; видатки на надання пільг практично плануються не органами місцевого самоврядування, а центральними органами виконавчої влади; слабким місцем української системи соціального захисту є велика кількість задекларованих у чинному законодавстві пільг);

- фінансування соціальних послуг (більшість бюджетних коштів спрямовується на організацію надання соціальних послуг у спеціалізованих державних або комунальних установах стаціонарного типу. Значно менша частина бюджетних коштів спрямовується на надання соціальних послуг у громадах; соціальні послуги, що надаються у громадах, є адресними та краще відповідають потребам соціально незахищених категорій громадян. Проте їх поширення ускладнене, оскільки органи місцевого самоврядування не мають стимулів для зміни пріоритету бюджетного фінансування з установ стаціонарного типу на установи, що надають соціальні послуги у громадах).

З огляду на зазначене, виникає нагальна потреба у здійсненні системної реформи у сфері соціального захисту та соціального забезпечення. Перед державою стоять невідкладні завдання переходу від надання пільг та дотацій до адресної грошової допомоги, розширення мережі недержавних пенсійних фондів поряд з основним державним, зменшення в законодавчому порядку кількості пільг, особливо за професійною ознакою, провадження зваженої політики у сфері регулювання оплати праці, ринку праці та всієї сфери соціального забезпечення.

1. *Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування.* – К.: Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с. – *Бібліографія: с. 104.*
2. *Соціальний захист населення. Статистичний збірник.* – Київ, 2011.